

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs	
Kd. Maja Rudengård		OP SA 17-20	
Handledare		Antal ord: 11 911	
Prof. Jerker Widén	Beteckning	Kurskod	
		1OP415	
SEGER OCH FÖRLUST I ETT OAVGJORT SJÖSLAG EN TEORIKONSUMERANDE STUDIE OM SLAGET VID SKAGERRAK ÅR 1916			
<u>ABSTRACT:</u>			
<p>On May 31st 1916, during the First World War, one of the greatest naval battles took place in the North Sea outside of the Danish west coast between the naval forces of Great Britain and Germany. This paper aims to examine the outcome of the Battle of Jutland through three different perspectives on victory and defeat. The battle is well-debated as it has been considered a draw, as both actors saw themselves as victorious states after the battle.</p>			
<p>This study therefore contributes to the debate by systematically investigate how three different perspectives on victory and defeat can explain the outcome. Through the perspectives end-state understandings, cost-benefit calculus and match-fixing, events during the battle and which contributed to the subsequent discussions about the outcome, will be analyzed.</p>			
<p>The study results in the finding that one of the three perspectives, match-fixing, can explain victory and defeat in the battle. The result therefore shows that an systematic analyze of the perspectives can explain the outcome of the battle. This is an important contribution to the further research and demonstrates that there are ways to systematically measure an outcome with an explanatory ambition.</p>			
<u>Nyckelord:</u> Skagerrak, Sjöslag, Grand Fleet, Högsjöflottan, Seger, Förlust			

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	3
1.1 PROBLEMFORMULERING	3
1.2 FORSKNINGSÖVERSIKT	4
1.2.1 SAMMANFATTNING AV FORSKNINGSÖVERSIKT	7
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
1.4 AVGRÄNSNINGAR	7
2. TEORI	9
2.1 MOTIVERING AV VALD TEORI	9
2.2 PERSPEKTIV PÅ SEGER OCH FÖRLUST	10
2.2.1 END-STATE UNDERSTANDINGS	10
2.2.2 COST-BENEFIT	11
2.2.3 MATCH-FIXING	12
2.4 KRITIK MOT TEORI	15
3. METOD	17
3.1 FORSKNINGSDESIGN	17
3.2 METODDISKUSSION	18
3.3 MATERIALDISKUSSION	18
3.4 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	20
3.5 OPERATIONALISERING	20
3.5.1 ANALYSVERKTYG	21
4. ANALYS	22
4.1 SAMMANFATTNING AV SLAGET VID SKAGERRAK	22
4.2 END-STATE UNDERSTANDINGS	23
4.2.1 MÅLBILD	23
4.2.2 NOLLSUMMESPEL	24
4.2.3 AVSKRÄCKNING	24
4.3 COST-BENEFIT CALCULUS	25
4.3.1 KOSTNADER	25
4.3.2 FÖRLUSTER	26
4.3.3 PÅVERKAN	27
4.4 MATCH-FIXING	27
4.4.1 KONTROLL AV INFORMATION	27
4.4.2 FÖRVÄNTNINGAR	29
4.4.3 INFORMATIONSSPRIDNING	30
4.5 SAMMANSTÄLLNING AV ANALYS	30
5. AVSLUTNING	32
5.1 SLUTSATS	32
5.1.1 RESULTATDISKUSSION	33
5.1.2 TEORI- OCH METODDISKUSSION	34
5.2 RELEVANS FÖR YRKESUTÖVNING	35
5.3 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	35
LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING	36
ARTIKLAR	36
LITTERATUR	36

1. Inledning

Under mitten av första världskriget utspelades ett av de mest omdiskuterade sjöslagen på Nordsjön utanför den danska västkusten. Två stormakter, den brittiska Grand Fleet och den tyska High Sea Fleet, eller Högsjöflottan, utkämpade mellan den 31 maj och 1 juni 1916 det slag som kom att kallas slaget vid Skagerrak. Slaget var väntat för båda nationerna, som under lång tid genomfört förberedelser och byggt upp sina flottor. Den brittiska till antalet större flottan hade förväntat sig en seger genom ett avgörande slag likt det vid Trafalgar nästan ett hundra år tidigare, samt att bibehålla kontrollen och sin suveränitet till sjöss. Det tyska målet med slaget var ett helt annat, nämligen att försöka återta viktiga sjövägar i Nordsjön.¹

Efter slaget påbörjades ett propagandakrig mellan nationerna i syfte att utnämna sig själva som segrare. Trots att slaget endast pågick under tolv timmar har den efterföljande debatten om vem som egentligen stod som segrare varit omfattande, och pågår än idag.²

1.1 Problemformulering

Diskussionen kring innebörden av seger och förlust är ständigt aktuell med tiden som krigföringen förändras, och har försökt definieras så länge krig och konflikter existerat.³ Debatten om begreppens definition och innebörd var den största efterdyningen till slaget vid Skagerrak, där båda aktörerna utsåg sig själva till segrare men av olika anledningar. Storbritannien ansåg sig ha uppnått en strategisk seger med hänsyn till sitt fortsatta sjöherravälde, samtidigt Tyskland ansåg sig ha uppnått en taktisk seger då de slog ut flertalet av den brittiska flottans största fartyg.⁴

Det är inte nödvändigtvis ett teknologiskt övertag eller en till antalet större styrka som kommer att innebära seger i krig. En aktör med dessa övertag har ofta ett större politisk inflytande att ta hänsyn till, vilket istället kan bidra till ett begränsat agerande för den militära styrkan. En aktör med en till antalet större styrka har därmed ett större ansvar i att uppnå ett avgörande i striden i syfte att förintna sin motståndare och därmed deklarerar seger.⁵ Avsaknaden av direkt avgörande är det som legat till grund för den efterföljande diskussionen kring problematiken om seger och

¹ Jellicoe, Nicholas, *Jutland: the unfinished battle*, Seaforth Publishing, Barnsley, South Yorkshire, 2018, s. xx

² Gibson, Langhorne & Harper, J.E.T., *The riddle of Jutland: an authentic history*, Cassell, London, 1934, s.253

³ Ångström, Jan & Duyvesteyn, Isabelle (red.), *Understanding victory and defeat in contemporary war*, Routledge, London, 2007, s. 1

⁴ Eric Grove, "The Jutland Paradox: A Keynote Address", *The Mariner's Mirror* 103, no. 2 (2017): 168–74, s. 172-173

⁵ Ångström & Duyvesteyn, s. 226

förlust i slaget vid Skagerrak som pågår än idag, över ett hundra år efter slagets slut. Denna undersökning ämnar att genom en systematisk analys av slaget utifrån tre perspektiv på seger och förlust, bidra ytterligare till denna debatt.

1.2 Forskningsöversikt

I artikeln ”The Jutland Paradox: A Keynote address” beskriver Eric Grove slaget vid Skagerrak som en paradox och ett obeslutsamt slag utan avgörande.⁶ Grove anser att anledningen till avsaknaden av direkt avgörande främst beror på skillnaden i agerandet hos befälhavarna i respektive flottor. Enligt Grove var målet för Högsjöflottan att reducera och bekämpa den brittiska flottans större fartyg i syfte att förbättra sina egna möjligheter och bättre hantera ett slag med likartade förutsättningar.⁷ Trots sin flykt från slaget mot hemmahamn hävdade tyskarna att de segrat. En tredjedel av den brittiska flottan var tillintetgjord, men bara en femtedel av den tyska vilket bidrog till att den tyska flottan ansåg sig ha nått sitt initiala mål. Grove hävdar även att den brittiska Grand Fleet led av större begränsningar efter slaget än vad den tyska Högsjöflottan drabbades av, vilket även var ett argument till den tyska segern.⁸

Niall Mackay, Christopher Price och A. Jamie Wood diskuterar i artikeln ”Weight of Shell Must Tell: A Lanchesterian Reappraisal of the Battle of Jutland” hur slaget vid Skagerrak var en strategisk vinst men taktisk förlust för Grand Fleet.⁹ Forskaren Frederick W. Lanchester skapade en uträkningsmodell som bidrog till en revolutionerande insikt av effekterna av moderna vapen. Denna insikt antog att graden av förlust för en styrka med utmanövrerade vapen skulle öka relativt till sin motståndare tills styrkan var helt tillintetgjord. Utifrån detta perspektiv, som antogs av Grand Fleet, diskuterar författarna utfallet av slaget.¹⁰ Artikeln belyser, likt Grove, problematiken i det skiljaktiga agerandet mellan de brittiska befälhavarna. Grand Fleets tillskott av nya högteknologiska fartyg i Dreadnought-klass ansågs ha bättre förmåga än Högsjöflottans fartyg. Men om vapnen ombord på de brittiska fartygen skulle bli förstörda i striden eller inte längre kunna verka i alla riktningar, förstördes istället ekvationen till tyskarnas fördel. Agerandet utifrån befälhavarna hade därför stor inverkan på slagets utfall, då de tränat sina besättningar olika innan slaget.¹¹ Enligt detta perspektiv resulterade slaget i en

⁶ Grove, s. 168

⁷ Ibid., s. 169-170

⁸ Ibid., s. 172-173

⁹ A. Jamie Wood, Christopher Price & Niall Mackay, “Weight of Shell Must Tell: A Lanchesterian Reappraisal of the Battle of Jutland”, *The Journal of the Historical Association*, 2016, s. 536

¹⁰ Wood, Price & Mackay, s. 538

¹¹ Ibid., s. 551-552

tysk förlust då de var kvantitativt underlägsna, och Grand Fleet segrade tack vare sina strategiska och taktiska förberedelser.¹²

Många diskussioner har förts kring erfarenheter från slaget vid Skagerrak kopplat till kommunikationen inom styrkorna, och främst kring Room 40 som var namnet på den brittiska kommunikationscentralen. Detta diskuterar Jason Hines i sin artikel "Sins of Omission and Commission: A Reassessment of the Role of Intelligence in the Battle of Jutland". Hines hävdar att den hårt kritiserade förmågan till informationsspridning hos Grand Fleet fungerat som planerat, till skillnad från vad andra historiker tidigare ansett.¹³ De tyska signaler som uppfångades av Room 40 tolkades och skickades vidare till befälhavarna på de brittiska fartygen, men alla signaler tolkades inte på rätt sätt vilket bidrog till att befälhavarna blev felinformerade om de tyska intentionerna under slaget. Detta var faktorer som bidrog till att Grand Fleet inte fick den information som krävdes för att framgångsrikt kunna fullfölja slaget, vilket enligt Hines innebar en brittisk förlust.¹⁴

Jon Tetsuro Sumida diskuterar slagets utfall utifrån ett teknologiskt perspektiv i sin artikel "The Royal Navy and the Tactics of Decisive Battle, 1912-1916". Sumida belyser bland annat hur Grand Fleets anskaffning, utveckling och användning av eldledningssystem åren innan slaget var riktat mot medeldistans, vilket var inom räckvidden för torpeder som på den tiden var det största hotet mot fartygen. Grand Fleet var till skillnad från sin tyska motståndare överlägsen i antalet fartyg och utrustad med fler tunga vapensystem, men misslyckades ändå att nå en avgörande seger och fick utstå mer skada än vad den orsakade.¹⁵ Till skillnad från Grove, ansåg Sumida att det inte enbart var agerandet från befälhavarna som låg till grund för det brittiska nederlaget, utan att Grand Fleet var felaktigt förberedda för att hantera långdistansvapen.¹⁶ De brittiska fartygen hade inte förmåga att hantera sina vapensystem på långa avstånd och i nedsatt sikt vilket för Sumida till slutsatsen, likt Hines, om en brittisk förlust.¹⁷

¹² Wood, Price & Mackay, s. 562-563

¹³ Jason Hines, "Sins of Omission and Commission: A Reassessment of the Role of Intelligence in the Battle of Jutland", *The Journal of Military History*; Oct 2008; 72, 4; Military Database, s. 1117

¹⁴ Hines, s. 1146

¹⁵ Jon Tetsuro Sumida, "The Royal Navy and the Tactics of Decisive Battle, 1912-1916", *The Journal of Military History*; Jan 2003; 67, 1; Military Database, s. 85-86

¹⁶ Sumida, s. 87

¹⁷ Ibid., s. 125

Även Paul Halpern, likt Hines, diskuterar i sin artikel ”JUTLAND: A Battle in One Dimension” slagets resultat kopplat mot det brittiska övertaget i förmågan till informationsinhämtning av tyska signaler. Halpern hävdar att Högsjöflottan orsakade mer skada än vad de själva drabbades av, men att situationen till sjöss fortsatt var densamma efter slaget.¹⁸ Britterna hade förväntat sig ett utfall likt den framgång i slaget vid Trafalgar, men de stora förlusterna sågs som ett nederlag. Samtidigt utsåg sig tyskarna som segrare. Dess vapeninsatser mot de brittiska fartygen hade varit framgångsrika med mindre förluster, och de hade lyckats vända hem innan en förmodad katastrof. Halpern belyser även följderna av slaget, och det faktum att Grand Fleet lyckades hindra det tyska framåtskridandet till sjöss vilket bidrog till dess tillbakadragning. Högsjöflottan var tillslut mer eller mindre tvingad att vända hem på grund av frånvaron av en effektiv strategi för att möta Grand Fleets överlägsenhet till sjöss. Detta i kombination med den brittiska förmågan till underrättelseinhämtning var enligt Halpern, till skillnad från Hines och Sumida, de främsta faktorerna till en brittisk strategisk framgång.¹⁹

John H. Maurer hävdar att slaget vid Skagerrak inte resulterade i någon entydig seger för varken Grand Fleet eller Högsjöflottan i sin artikel ”Great War at Sea: Remembering the Battle of Jutland”. Bägge aktörerna var oförmögna att nå en avgörande seger under slaget och resultatet var därför tvetydigt.²⁰ Maurer belyser, likt tidigare artiklar, bristen i kommunikationen mellan de brittiska fartygen som en av orsakerna till dess stora förluster. Ett offensivt agerande från Grand Fleet innan hela styrkan koncentrerats bidrog till den tyska framgången, men att såväl tyska som brittiska befälhavare agerade för att undvika förluster av egna enheter.²¹ Maurer hävdar att det var bristande ledarskap i avgörande situationer som bidrog till de stora brittiska förlusterna. Om de brittiska befälhavarna agerat offensivt när de fick möjligheten att närma sig den tyska flottan istället för att ha ett fortsatt defensivt agerande, anser Maurer att tyskarna inte hade återvänt hem och sett sig själva som segrare trots färre förluster. Ett offensivt agerande och mer effektiv beslutsfattning hade resulterat i fler sänka tyska fartyg, och Grand Fleet hade därmed kunnat utnämnas som segrare.²²

¹⁸ Paul Halpern, “JUTLAND: A Battle in One Dimension”, *United States Naval Institute. Proceedings* ; Annapolis Vol. 132, Iss. 6, (Jun 2006): 56- 61, s. 1-2

¹⁹ Halpern, s. 4-5

²⁰ John H. Maurer, “Great War at Sea: Remembering the Battle of Jutland”, *The Foreign Policy Research Institute, The Philadelphia Papers*, no. 13, 2016, s. 4-5

²¹ Maurer, s. 11

²² Ibid., s. 12-13

1.2.1 Sammanfattning av forskningsöversikt

Samtliga artiklar i den presenterade forskningsöversikten behandlar slaget vid Skagerrak, och främst kopplat till strategiska och taktiska ageranden hos de båda aktörerna som bidrog till slagets utfall. Valet av artiklar har grundat sig i att belysa problematiken med seger och förlust i slaget och den efterföljande debatten. Forskningsöversikten presenterar tydliga olikheter i ansett resultat, vilket är beroende av hur forskningen har tolkat seger och förlust. Problemet i debatten om seger och förlust är det som undersökningen syftar till att studera, genom att artikulera bägge sidorna i debatten. Samtliga artiklar argumenterar för olika synsätt kring seger och förlust i slaget, men det saknas forskning som systematiskt undersöker slagets utfall utifrån ett teoretiskt ramverk. Tidigare forskning har genomförts på empiriska grunder, men inte utifrån teorier som på ett systematiskt sätt undersöker utfallet i slaget kopplat mot krigsvetenskap. Detta är den observerade forskningslucka som denna undersökning syftar till att studera med vidare bidrag till forskningen. Genom att använda olika teoretiska perspektiv på seger och förlust, kan debatten om slagets utfall studeras systematiskt.

1.3 Syfte och frågeställning

Utifrån den observerade forskningsluckan som presenterats ovan, är syftet med uppsatsen att undersöka hur olika perspektiv på seger och förlust kan förklara utfallet i slaget vid Skagerrak. Undersökningen har en teorikonsumerande ansats då det är själva slaget som är av intresse att analysera utifrån olika teorier framtagna att förklara seger och förlust. Det finns många åsikter om slaget och dess resultat, men få systematiska studier. Genom att undersöka händelser under slaget som bidragit till dess utfall och den efterföljande debatten utifrån tre olika perspektiv som sedan jämförs, skapas ytterligare bidrag till diskussionen om seger och förlust i slaget.

Observerad forskningslucka och syftet med undersökningen genererar följande forskningsfråga:

- *Hur kan olika teorier om seger och förlust förklara utfallet i slaget vid Skagerrak?*

1.4 Avgränsningar

I undersökningen är det utfallet i slaget vid Skagerrak som kommer att analyseras. Det är därför händelser under själva slaget som har varit bidragande till dess utfall med efterföljande diskussion som ligger till grund för undersökningen och dess analys. Undersökningen tar inte hänsyn till andra händelser under första världskriget innan eller efter själva slaget, utan är

begränsad till den tiden som slaget ägde rum samt tar hänsyn till den efterföljande diskussionen i syfte att analysera dess utfall.

2. Teori

I detta kapitel kommer den teori som ligger till grund för undersökningen och dess analys att presenteras. Inledningsvis motiveras och beskrivs val av teori, som består av tre perspektiv på seger och förlust. Därefter presenteras varje perspektiv som slutligen sammanfattas med för undersökningen framtagna variabler. Framtagna variabler kommer sedan att brytas ner till operationella indikatorer i syfte att göra undersökningen mätbar. Dessa presenteras i kapitel 3.5.1 *Analysverktyg*. Den avslutande delen i detta kapitel redogör för kritik mot teorin.

2.1 Motivering av vald teori

I den ännu opublicerade artikeln ”Reviewing Different Understandings of Victory and Defeat in War” från 2016, presenterar och kritiskt granskar professor Jan Ångström fyra skolor för att förklara seger och förlust. Ångström hävdar att definitionerna av seger och förlust ännu är outvecklade, och kräver mer uppmärksamhet för vidare forskning om krig och krigets slut. En fortsatt osäkerhet kring seger och förlust försvårar möjligheterna till att identifiera och teoretisera kausala samband i forskningen av krig. Ångström presenterar skolorna *end-state understandings* och *cost-benefit calculus* som är utgående från en rationalistisk syn, samt *match-fixing* och *victory as norm convergence* som istället är konstruktivistiska och grundar sig i sociala uppfattningar.²³ Skolorna finns även presenterade i boken *Contemporary Military Theory*, där Ångström och Widén anser att segerbegreppet kräver problematisering då det inte anses ha givits tillräckligt med uppmärksamhet eller diskuterats.²⁴

Forskningen om seger och förlust är stor och bred, och begreppen har definierats av flertalet teoretiker. Sun Tzi är en av några historiska teoretiker som problematiserar och definierar seger genom fem principer för hur seger kan förstås.²⁵ William C. Martel presenterar fyra principer för seger där han belyser flera faktorer för seger i krig.²⁶ J. Broome Bartholomees diskuterar seger och förlust utifrån olika aspekter, men utan att definiera dem utifrån ett teoretiskt ramverk.²⁷ Robert Mandel problematiserar förståelsen om två av skolorna, end-state

²³ Jan Ångström, ”Reviewing Different Understandings of Victory and Defeat in War”, 2016, *Opublicerad*, s. 8

²⁴ Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary military theory: the dynamics of war*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2015, s. 43

²⁵ Sun, Zi, *The art of war*, Westview Press, Boulder, Colo., 1994, s. 178-179

²⁶ Martel, William C., *Victory in war: foundations of modern military policy*, Cambridge University Press, New York, 2006, s. 9-10

²⁷ J. Broome Bartholomees, ”Theory of Victory”, *Parameters*, Vol. 38, Iss. 2, (Summer 2008), s. 25-36

understandings och cost-benefit, i sin artikel där begreppet seger problematiseras.²⁸ Detta är exempel på forskning som diskuterar seger i krig. Dock är det enbart begreppet seger som diskuteras, vilket gör att det saknas djupare förståelse för kopplingen mellan seger och förlust, vilket krävs för att förstå varför slaget vid Skagerrak anses ha slutat oavgjort. Syftet med val av teori är att det är perspektiven som ska bestämma seger och förlust i slaget för aktörerna. Jämförelsen mellan skolorna presenteras, analyseras och diskuteras i kapitel 4. *Analys*.

2.2 Perspektiv på seger och förlust

Undersökningen syftar till att belysa seger och förlust utifrån Ångströms skolor, i denna undersökning benämnda som perspektiv. För att nå ett djup i teorin som ligger till grund för analysen, kommer enbart tre av de fyra skolorna att användas. Den fjärde skolan, *victory as norm convergence*, kommer inte att analyseras med motivet att den anspelar på en aktörs normer och strukturer. Slaget hade därmed krävt en betydligt bredare analys som under en längre tid observerat aktörernas normer och strukturer, vilket avgränsas genom uppsatsens begränsning i tid och begränsning i antal ord. Ytterligare en begränsning för undersökningen är att slaget inte kommer att analyseras utifrån de olika krigföringsnivåerna. Detta då seger och förlust i slaget tidigare tolkats olika beroende på krigföringsnivå, och analysen kommer istället att belysa händelser som enligt perspektiven innebär seger eller förlust.

2.2.1 End-state understandings

Det första perspektivet är rationalistiskt, och beskrivs som den mest vanligt förekommande uppfattningen om seger. Uttrycket end-state innebär att en slutgiltig fas av en operation har slutförts, och förklarar att om detta är uppnått för en aktör innebär det seger, och om det inte är uppnått innebär det istället förlust. Perspektivet utgår från planeringsförfarandet och att militären ska utgå från ett uppnått end-state i sin planering för att därefter planera för hur detta ska uppnås.²⁹ Detta innebär att innan en militär handling bryter ut, behöver ett end-state ha utformats vilket gör att resultatet i kriget eller konflikten kan mätas mot planeringen.³⁰ Denna rationalistiska uppfattning innebär alltså att ett end-state har skapats och krigets utveckling kan mätas mot den. Genom att en aktion är planerad för att uppnås, kan aktörerna mäta och utvärdera sina operationer.³¹

²⁸ Robert Mandel, "Reassessing Victory in Warfare", *Armed Forces & Society*, Volume 33: Number 4, July 2007, 461-495, s. 462-464

²⁹ Ångström, s. 8

³⁰ Ångström & Widén, s. 43

³¹ Ångström, s. 9

Inom denna tankeskola går det att skilja på krigföringens strategiska, operativa och taktiska nivåer. Om de politiska målen för kriget har uppnåtts innebär det seger på den strategiska nivån, seger uppnås på den operativa nivån om det militära syftet med kampanjen har åstadkommit och seger uppnås på den taktiska nivån om det militära syftet för själva aktionen har nåtts. Nivåerna ges operationella definitioner där seger på strategisk nivå kan innebära att demokrati introduceras i en diktatur, seger på operativ nivå exemplifieras som att lyckas splittra motståndarens trupper och seger på taktisk nivå kan innebära att antingen sänka fientliga fartyg eller bestrida motståndarens militära aktivitet.³²

Att se seger och förlust som ett nollsummespel är diskuterat inom uppfattningen om end-state, vilket innebär att den ena aktörens vinst är lika stor som den andra aktörens förlust. Skolan kan genom detta synsätt göra det möjligt för båda sidor i ett krig att gå segrande ut striden. Å ena sidan är begreppet ett nollsummespel då konflikterna inte skulle existera om det politiska målet var delbart. Den ena aktörens seger behöver därför innebära motståndarens förlust. Men å andra sidan har de stridande aktörerna flera aspekter att ta hänsyn till för att nå målet, vilket kan innebära att de beslut som tas inte alltid är de som leder till seger i slaget.³³

Inom uppfattningen om end-states kan avskräckning användas för att avgöra seger och förlust där tvång inte involverar direkt våld. Att förhindra en attack från motståndaren är ett exempel på framgångsrikt nyttjande av avskräckning, och att trots försök till avskräckning ändå påbörja en attack blir således en misslyckad avskräckning. Under ett pågående slag innebär framgångsrik avskräckning att eskalering av slaget förhindras eller uppträder på ett sätt att motståndaren tvingas till att agera på ett ofördelaktigt sätt. Ett exempel på detta är användandet av minor i syfte att förhindra motståndaren till sitt tänkta agerande. Med detta synsätt kan båda sidor anses som segrande om de båda försökt att undvika kriget.³⁴

2.2.2 Cost-benefit

Det andra perspektivet om seger och förlust kan förstås som cost-benefit calculus, alltså uträkning och mätning av kostnader. Enligt denna uppfattning är värderingen av ett uppnått end-state relativt kostnaderna för att nå dit viktig. Ett end-state kan därmed ha uppnåtts, men kostnaderna var såpass överväldigande att det trots detta innebar en förlust. Perspektivet tar

³² Ångström, s. 9-10

³³ Ibid., s. 10

³⁴ Ibid., s. 11

hänsyn till materiella och immateriella kostnader för att svara på om det var värt kostnaderna, och inte om själva målet har uppnåtts.³⁵

Även detta perspektiv kan uppfattas utifrån de olika krigföringsnivåerna, men skiljer till skillnad från förståelsen om end-states istället på kostnader och fördelar. Krigets kostnader är ofta sammankopplade till den taktiska nivån då det är på den krigföringsnivån som död och förstörelse är vanligt förekommande, men fördelarna av de taktiska kostnaderna bör generera seger på den strategiska nivån.³⁶

Perspektivet är rationalistiskt, vilket betyder att det är grundad i förståelsen om förnuftet och logik. Seger mäts genom att väga fördelar mot kostnader och varaktighet. Om du kan skada din motståndare utan eller med mindre kostnader än din motståndare bidrar det till seger, men om kostnaderna överstiger vinsten bidrar det till förlust.³⁷ Skolan hävdar även att seger och förlust inte behöver innebära ett nollsummespel. Detta innebär att båda sidorna kan se sig själva som segrare om de överträffat sina egna förväntningar gentemot hur de ansågs innan aktionen. En sida kan även utse sig själv som segrare om den värderar kostnaderna för aktionen som mindre än fördelarna efter aktionens slut. Detta har koppling till att synen på seger kan se annorlunda ut med tiden som striden pågår och utspelar sig. Även detta perspektiv tar hänsyn till användandet av avskräckning, då en aktör kan påverka sin motståndares kostnader för att nå sina egna mål.³⁸

2.2.3 Match-fixing

Till skillnad från de tidigare två presenterade rationalistiska perspektiven, anser det tredje att en seger är socialt konstruerad. Genom att fokusera på hur uppfattningar om seger skapas, är det möjligt att avslöja hur händelser under krig inte ska förstås utifrån logiska utfall, utan påverkas istället av tankar om vad krig är, vad det är värt, vad förväntningarna på militära insatser är och hur information bearbetas och sprids.³⁹ Enligt detta perspektiv är hantering av information av stor vikt och hur information kan manipuleras, kontrolleras och formas medvetet för att påverka den egna befolkningens uppfattning om aktörens agerande.⁴⁰ Detta perspektiv

³⁵ Ångström, s. 13

³⁶ Ibid., s. 14

³⁷ Ibid., s. 15

³⁸ Ibid., s. 18

³⁹ Ångström & Widén, s. 44

⁴⁰ Ångström, s. 19

belyser således att uppfattningar om aktören påverkar uppfattningen om seger och förlust.⁴¹ Om en aktör uppfattar att det är lågt förtroende för den egna militära organisationen räcker det med en liten framgång för att det ska framstå som en större framgång. Om aktören istället förväntas besegra sin motståndare, kan en liten motgång kan anses som en stor förlust.⁴²

Enligt detta perspektiv är det hanteringen av information som är betydande, och hur informationen kan manipuleras, kontrolleras och formas medvetet för att påverka befolkningens uppfattning om aktörens nyttjande av våld som en integrerad del av insatsen i krig. Att delta i en aktion och förklara seger anses lättare om hantering av information sker på ett sätt som skapar stöd för militären med resonabla och realistiska förväntningar.⁴³

Likt tidigare perspektiv, kan även detta förekomma i olika krigföringsnivåer. På en strategisk nivå kan militära eller politiska ledare på ett vinklat sätt formulera planerad militär verksamhet på ett sätt som påverkar allmänhetens förväntningar på aktionen. Under tiden som aktionen sedan pågår kan hanteringen av den delade informationen ändras för den publika uppfattningen om att utförandet är framgångsrikt. Kommunikationen om krigets utveckling och hur de militära målen uppnås meddelas på den operativa nivån. På denna nivå är det istället inom det militära som målet blir viktigt i syfte att skapa en gemensam logisk grund för vidare aktion, speciellt om styrkorna behöver enas. På den taktiska nivån är framgångsrik kommunikation och informationsspridning inom den egna styrkan som innebär seger.⁴⁴

2.3 Sammanfattning av teori

För att analysera perspektiven har indikatorer tagits fram. Dessa kommer att brytas ner och operationaliseras för att göras mätbara i kapitel 3.5.1 *Analysverktyg*. Indikatorerna är identifierade från det teoretiska ramverket ur varje perspektiv. De framtagna indikatorerna kommer att tydliggöras närmare för respektive perspektiv nedan.

Inom det första perspektivet, end-state understanding, är det indikatorerna målbild, nollsummespel och avskräckning som har observerats. Målbild innebär att ett end-state, det vill säga den slutgiltiga operationen som planerats, har uppnåtts.⁴⁵ Nollsummespel innebär att den

⁴¹ Ångström & Widén, s. 44-45

⁴² Ångström, s. 19

⁴³ Ibid., s. 19

⁴⁴ Ibid., s. 20

⁴⁵ Ibid., s. 9

ena aktörens vinst är lika stor som den andra aktörens förlust.⁴⁶ Avskräckning innebär att en aktör möjliggjort egna fördelar utan att använda direkt våld mot sin motståndare.⁴⁷

<i>Perspektiv</i>	<i>Indikatorer</i>
End-state understanding	Målbild Nollsummespel Avskräckning

Tabell 1: Indikatorer för end-state understanding

Inom det andra perspektivet, cost-benefit calculus, är det indikatorerna kostnader, förluster och påverkan som har observerats. Denna skola tar enbart hänsyn till krigets materiella och immateriella kostnader för att svara på om det var värt kostnaderna, och inte om själva målet har uppnåtts. Indikatorn kostnader innebär därmed att kostnaderna inte får överstiga fördelarna med slaget.⁴⁸ En aktör får inte enligt denna uppfattning göra större förluster än sin motståndare.⁴⁹ Påverkan innebär att en aktör har påverkat sin motståndares kostnader för att nå egna fördelar.⁵⁰

<i>Perspektiv</i>	<i>Indikatorer</i>
Cost-benefit calculus	Kostnader Förluster Påverkan

Tabell 2: Indikatorer för cost-benefit calculus

Inom det tredje perspektivet, match-fixing, är det indikatorerna kontroll av information, förväntningar och informationsspridning som har observerats. Kontroll av information innebär att informationen kontrolleras av aktören för att framställa sig själva som segrare.⁵¹ Indikatorn

⁴⁶ Ångström., s. 10

⁴⁷ Ibid., s. 11

⁴⁸ Ibid., s. 13

⁴⁹ Ibid., s. 18

⁵⁰ Ibid., s. 15

⁵¹ Ibid., s. 20

förväntningar belyser hur förväntningarna på aktören var innan slaget.⁵² Informationsspridning belyser hur aktören kommunicerat inom styrkan under aktionen.⁵³

<i>Perspektiv</i>	<i>Indikatorer</i>
Match-fixing	Kontroll av information Förväntningar Informationsspridning

Tabell 3: Indikatorer för match-fixing

2.4 Kritik mot teori

Uppfattningen om end-state understanding kan anses vara tvetydig, då ett end-state kan ändras under tiden som en aktion pågår och utvecklas. Detta kan innebära svårigheter vid analyser av krigföring på olika nivåer då aktörer sällan förklarar sitt syfte med en aktion innan den påbörjats. Om sådan information skulle spridas skapas ett annat strategiskt utgångsläge vilket kan innebära en onödig förlängning av kriget.⁵⁴ Problematiken med tvetydigheten innebär dock ingen begränsning för denna undersökning, då perspektivet kommer operationaliseras till aktörens målsättning med själva slaget och utfallet mäts utifrån detta.

Svårigheterna med uppfattningen om cost-benefit calculus är att den kan tolkas som motsägelsefull, och svår att bestämma och mäta när en aktör anser det lämpligt att inte längre kunna nå seger i ett krig. Det anses därför vara svårt att mäta om fördelarna med att delta i en aktion väger upp mot kostnaderna och om fördelen med deltagandet i kriget är större än vad som hade kunnat uppnås utan krig.⁵⁵ Det anses även svårt att bestämma om en aktör har det bättre efter ett krig i jämförelse med sin motståndare.⁵⁶ Undersökningen kommer analysera fördelar och kostnader i slaget utifrån resultatet för aktörerna sinsemellan. Fördelar och kostnader för en aktör kommer därför att jämföras med fördelar och kostnader för den andra aktören, och hur de drabbats av detta.

⁵² Ångström., s. 19

⁵³ Ibid., s. 20

⁵⁴ Ibid., s. 12

⁵⁵ Mandel, s. 463-464

⁵⁶ Ångström & Widén, s. 44

Uppfattningen om match-fixing kan kritiseras för att endast fokusera på en av aktörernas egenskaper, och en konflikt kan därför anses ha två vinnare.⁵⁷ Problemet med att en aktion kan ha två vinnare är att skillnaden mellan seger och förlust försvinner. Detta kan innebära svårigheter i att inse när kriget är slut.⁵⁸ Analysen för denna skola kommer utgå från seger och förlust kopplat mot hur aktörerna valt att sprida information. Den observerade problematiken med att skillnaden försvinner undviks därmed genom jämförelsen mellan aktörernas sätt att sprida information.

⁵⁷ Ångström & Widén, s. 45

⁵⁸ Ångström, s. 22

3. Metod

Detta kapitel redogör för det tillvägagångssätt som används för att genomföra undersökningen. Inledningsvis presenteras vald forskningsdesign samt hur undersökningens analys kommer genomföras. Därefter diskuteras det empiriska material som ligger till grund för undersökningens analys utifrån hur materialet är valt och källkritik, samt forskningsetiska överväganden. Slutligen sker undersökningens operationalisering utifrån de variabler som presenterades i kapitel 2.3 *Sammanfattning av teori*, samt presentation av analysinstrument.

3.1 Forskningsdesign

Syftet med undersökningen är att genom olika synsätt på seger och förlust studera utfallet i slaget vid Skagerrak. Det centrala i undersökningen är därmed själva slaget, vilket innebär att undersökningen har en teorikonsumerande ansats med en förklarande ambition. Slaget kommer att undersökas utifrån vald teori med framtagna indikatorer.⁵⁹ För att undersöka ett historiskt slag är fallstudie en lämplig forskningsstrategi. Genom fallstudien fokuseras undersökningen mot en undersökningsenhet, vilket skapar möjligheter till en djupare undersökning där komplexiteten, i detta fallet problematiken kring seger och förlust i slaget, kan utredas. Undersökningen har en förklarande ambition, där det inte enbart är själva slaget vid Skagerrak som undersöks, utan även frågan om varför och på vilket sätt utfallet blev som det blev.⁶⁰ Då det är ett historiskt och väl omskrivet fall som studeras, är kvalitativ textanalys det tillvägagångssätt som används för insamling av data. Detta skapar möjlighet att samla in det innehåll i litteraturen som krävs för att analysera utfallet i slaget.⁶¹

De variabler som presenterades i kapitel 2.3 *Sammanställning av teori*, kommer senare i detta kapitel att ges operationella indikatorer i syfte att göra varje variabel mätbar i den kommande analysen. I analysen presenteras varje indikator i respektive perspektiv utifrån de framställda operationella indikatorerna i syfte att undersöka hur perspektiven kan förklara seger och förlust i utfallet av slaget, och därmed även besvara undersökningens forskningsfråga.

⁵⁹ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017, s. 42

⁶⁰ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018, s. 86-87

⁶¹ Esaiasson et al., s. 211

3.2 Metoddiskussion

En teorikonsumerande undersökning lägger ingen större vikt på att teorin eller resultatet ska vara generaliserbart till andra fall, då syftet är att undersöka olika perspektiv av seger och förlust i fallet slaget vid Skagerrak.⁶² Detta genererar även en minskad strävan för den externa validiteten, som syftar till att uppnå en hög generaliserbarhet.⁶³ Däremot är det av större vikt att uppnå god intern validitet då undersökningen är förklarande. Det innebär att det som ska undersökas även är det som faktiskt analyseras, och att de operationella indikatorerna stämmer överens med den teoretiska definitionen.⁶⁴

Tillvägagångssättet för att välja ut de operationella indikatorer som ska studeras ligger även till grund för hur väl undersökningen uppnår kriteriet för begreppsvaliditet.⁶⁵ Indikatorerna för perspektiven som presenterades i kapitel 2.3 *Sammanfattning av teori* är valda utifrån vad skolan anser är det vitala för att avgöra seger och förlust. Då undersökningen inte tar hänsyn till de olika krigföringsnivåerna vid analysen av fallet, hade operationaliseringen kunnat anpassas för att istället göras mätbar utifrån varje krigföringsnivå. Då det är det generella utfallet som undersökningen ska analysera och att analysen ska vara transparent för att ta hänsyn till olika tolkningar av utfallet, var detta ett alternativ som inte var aktuellt.

Fallstudie som forskningsstrategi kan antingen undersöka ett eller flera fall. I denna undersökning är det ett fall som undersöks. Detta motiveras genom att fallet som undersöks anses vara unikt då det är ett sjöslag som anses ha slutat oavgjort.⁶⁶ Alternativet att istället använda flerfallsstudie, en studie där fler än ett fall studeras, hade varit mer lämplig vid en teoriprovande ansats då syftet hade varit att pröva flera fall mot själva teorin. Denna typ av forskningsdesign hade dock blivit mer omfattande, och det unika i det omdiskuterade utfallet i slaget hade inte kunnat undersökas med samma precision.⁶⁷

3.3 Materialdiskussion

Då det är slaget vid Skagerrak som undersöks med en teorikonsumerande ansats, utgör litteratur i form av böcker det empiriska materialet. Trots att slaget ägde rum under första världskriget

⁶² Esaiasson et al., s. 89-90

⁶³ Ibid., s. 59

⁶⁴ Yin, Robert K., *Fallstudier: design och genomförande*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2007, s. 56-57

⁶⁵ Esaiasson et al., s. 59

⁶⁶ Yin, s. 61-62

⁶⁷ Ibid., s. 68

skrivs det än idag böcker och forskning om händelserna och dess efterverkningar, vilket påvisades i forskningsöversikten. Med hänsyn till detta har en viktig del av materialinhämtningen grundat sig i äkthet, oberoende, samtidighet och tendens, vilket är fyra kriterier för källkritik.⁶⁸ Då det valda slaget är väl omskrivet är det för undersökningen av stor vikt att nyttja trovärdiga källor. Litteraturen har valts då den har lagt stor vikt vid skildringen av de båda aktörernas syn på seger och förlust i slaget, vilket är det som analyseras i denna undersökning. Ett krav för den valda litteraturen är även att den tar hänsyn till slagets händelser på ett transparent sätt som inkluderar bägge aktörerna. För att skapa god validitet och reliabilitet för undersökningen kommer triangulering av det empiriska underlaget att genomföras. Detta innebär att olika källor beskriver samma fenomen, i detta fall händelser som ligger till grund för slagets utfall vilket, syftar till att skapa en samstämmighet i källornas information.⁶⁹ Trianguleringen stärker även det oberoende källkriteriet då källans berättelse ska gå att bekräfta från andra oberoende källor som säger samma sak, samt att källans berättelse behöver vara trovärdig.⁷⁰

Det empiriska materialet består av sekundärkällor, men med god insyn i slaget baserat på primärkällor och information från befälhavare i slaget och deras egna memoarer. Arthur J. Marder var professor och ägnade stor del av sin forskning åt den brittiska marinen. I boken *From the Dreadnought to Scapa Flow: the Royal Navy in the Fisher era 1904-1919*, diskuterar Marder slaget vid Skagerrak utifrån såväl publicerade som opublicerade primärkällor i form av bägge aktörernas befälhavares egna memoarer. Langhorne Gibson och John Ernest T. Harper har publicerat två böcker om slaget där den senare, *The riddle of Jutland: an authentic history*, kritiskt analyserar händelser och utfall utifrån officiella dokument från bägge aktörer.

Material om den brittiska sidans ageranden i slaget har varit mer lättåtkomliga, främst då de är skrivna på engelska. Den tyska sidans berättelser saknar ofta översättning, vilket har begränsat urvalet. För att inkludera det tyska perspektivet i analysen har boken *Jutland: The German Perspective* nyttjats. Författaren V.E. Tarrant har, liksom de brittiska källorna, använt sig av såväl primär- som sekundärkällor för att analysera slaget men då främst från det tyska perspektivet.

⁶⁸ Esaiasson et al., s. 288

⁶⁹ Yin, s. 126-127

⁷⁰ Ibid., s. 292-293

3.4 Forskningsetiska överväganden

Undersökningens datainhämtning är inte utförd genom direkt samverkan med andra människor. Däremot är fallet som undersöks en händelse som pågick under första världskriget, och var ett slag som medförde det yttersta nyttjandet av våld. Genom presentationen och analyseringen av det empiriska underlaget kan människor påverkas genom den information som anges, och deras egen tolkning och förståelse utifrån detta.⁷¹ Hur undersökningen genomförs och presenteras är även det av stor vikt för etiken. Den information som har inhämtats och är en del av undersökningen är refererat till den ursprungliga källan för att läsaren ska förstå och kunna skilja på vad som är referat till källor eller analytiska tankar och slutsatser.⁷²

3.5 Operationalisering

I kapitel 2.3 *Sammanfattning av teori* presenterades och definierades framtagna indikatorer för undersökningen. För att analysera empirin behöver teorin, bestående av perspektiven, operationaliserats till mätbara indikatorer som belyser teorins viktigaste delar. Operationaliseringen ligger dels till grund för undersökningens resultat, dels för validiteten i hur väl den teoretiska definitionen är framtagen samt överrensstämmelsen mellan de teoretiska definitionerna och de operationella indikatorerna.⁷³ För att undersöka problematiken kring seger och förlust i slaget vid Skagerrak har operationella indikatorer utifrån perspektiven konstruerats som en anvisning för hur undersökningen kommer gå till. Här krävs det en god överrensstämmelse mellan perspektiven och de framtagna operationella indikatorerna för att uppnå en god begreppsvaliditet.⁷⁴ Då undersökningen har en förklarande ambition, är de operationella indikatorerna utformade i syfte att förklara *hur* och *varför* olika ageranden och händelser har bidragit till seger och förlust i slaget.⁷⁵

⁷¹ Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003, s. 60-61

⁷² Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok: [hur du lyckas med din uppsats]*, 2., [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, s. 108-109

⁷³ Esaiasson et al., s. 55-56

⁷⁴ *Ibid.*, s. 22

⁷⁵ *Ibid.*, s. 37

3.5.1 Analysverktyg

Perspektiv	Indikator	Operationell indikator
End-state understanding	Målbild	<ul style="list-style-type: none"> – Var aktionerna planerade att genomföras? – Uppnåddes det huvudsakliga målet med striden?
	Nollsummespel	<ul style="list-style-type: none"> – Var vinsten större än förlusten i slaget?
	Avskräckning	<ul style="list-style-type: none"> – Nyttjade aktören avskräckning utan att involvera direkt våld?
Cost-benefit calculus	Kostnader	<ul style="list-style-type: none"> – Översteg kostnaderna fördelarna med slaget?
	Förluster	<ul style="list-style-type: none"> – Gjorde aktören en större förlust än sin motståndare?
	Påverkan	<ul style="list-style-type: none"> – Påverkade aktören sin motståndares kostnader för att nå egna mål?
Match-fixing	Kontroll av information	<ul style="list-style-type: none"> – Framställde aktören sig själv som segrare genom egen spridning av information?
	Förväntningar	<ul style="list-style-type: none"> – Var förväntningarna realistiska mot aktörens agerande i slaget?
	Informationsspridning	<ul style="list-style-type: none"> – Hur spreds information inom styrkorna under slaget?

Tabell 4: Undersökningens analysverktyg

4. Analys

I denna del av undersökningen kommer slaget vid Skagerrak analyseras utifrån de tre perspektiv som presenterades i kapitel 2.2 *Perspektiv på seger och förlust*. Inledningsvis presenteras en sammanfattning av slaget. Därefter analyseras slaget utifrån det analysinstrument med innehållande operationella indikatorer som tidigare presenterats i kapitel 3.5.1 *Analysverktyg*. Slutligen presenteras en sammanställning av analysen.

4.1 Sammanfattning av slaget vid Skagerrak

Slaget vid Skagerrak föranleddes av att den brittiska Grand Fleet, anförd av befälhavare amiral Jellicoe, under en längre tid placerat ut blockerande fartyg utanför sina kuster i syfte att genskjuta den tyska handelsflottan till sjöss.⁷⁶ För den tyska Högsjöflottan och dess av befälhavare amiral Scheer hade den pågående brittiska blockaden blivit allt mer påtaglig för landet och begränsat den tyska tillgången till industrimaterial och livsmedel.⁷⁷

Den 30 maj sände Scheer ut en del av sin styrka, anförd av amiral Hipper, i riktning mot den danska västkusten i syfte att locka ut delar av Grand Fleet från sina baser. Den tyska framfarten hade uppfattats av den brittiska flottan, och Jellicoe sände därför ut en del av sin styrka, anförd av amiral Beatty för att besvara det tyska hotet. De två förstyrkorna fick kontakt med varandra under eftermiddagen den 31 maj, vilket var början på det 12 timmar långa slaget.⁷⁸ Grand Fleet ville undvika strider under natten då Jellicoe befarade att Högsjöflottan hade bättre förmåga till strid i mörker. Grand Fleet gjorde då ett försök i att skära av de tyska flyktvägarna mot sin hemmahamn för att istället återuppta striderna när det åter börjat ljusna.⁷⁹ Med nattens mörker och den försämrade sikten till följd av röken från brinnande fartyg som skydd, hade Högsjöflottan lyckats passera bakom Grand Fleet som fått information om att Högsjöflottan befann sig på en annan plats. Jellicoe fick information om Högsjöflottans korrekta position under de tidiga morgontimmarna den 1 juni, men då hade Scheer redan hunnit föra sin flotta i säkerhet mot hemmahamn och slaget ansågs därmed vara över.⁸⁰

⁷⁶ Gibson & Harper, s. 23

⁷⁷ Ibid., s. 24

⁷⁸ Marder, s. 50

⁷⁹ Ibid., s. 132

⁸⁰ Ibid., s. 151, 161

4.2 End-state understanding

4.2.1 Målbild

Målsättningen för båda aktörerna var seger.⁸¹ Innan slaget hade befälhavaren för Högsjöflottan, amiral Scheer, presenterat sina idéer för den tyska flottans ageranden. Redan innan slaget var tyskarna medvetna om att de var i numerärt underläge gentemot sin brittiska motståndare, och ville därför undvika att söka ett avgörande slag. Istället ville de tvinga ut den brittiska flottan från sina hamnar genom att konstant pressa dem till att ta offensiva beslut. Detta hoppades Högsjöflottan skulle leda till att Grand Fleet sände ut delar av sina styrkor, och i ett sådant läge skulle de ha större möjlighet att attackera delar av den brittiska flottan.⁸² Genom mineringar och nyttjande av ubåt ville Högsjöflottan locka fram delar av Grand Fleet dit den tyska flottan hade kraftsamlat och var lokalt överlägsna. Genom detta ville Högsjöflottan skapa en nedbrytning av Grand Fleet för att mötas på liknande villkor.⁸³

Den huvudsakliga målsättningen för Grand Fleet var att bibehålla kontrollen till sjöss, men även att tillintetgöra Högsjöflottan. Mycket stod på spel för Storbritannien, då man visste att en förlust mot Tyskland skulle innebära ett upprättande av en tysk blockad vilket skulle påverka de brittiska handelsvägarna till sjöss.⁸⁴ Grand Fleet saknade stående order för strid till sjöss vilket Jellicoe, en av de brittiska befälhavarna, tog fram drygt ett år innan slaget.⁸⁵ Den brittiska doktrinen som efterföljdes var att den navala strategin skulle likställas med kontroll till sjöss, vilket stärker den brittiska målsättningen för slaget.⁸⁶

Den tyska målsättningen lyckades till viss del. Intentionen var att en del av Högsjöflottan, anförd av befälhavare Hipper, inledningsvis skulle möta en underlägsen del av Grand Fleet till sjöss. Genom att överraska Grand Fleet och slå ut flera av deras fartyg skulle efterföljande tyska styrkor, anförda av befälhavare Scheer, ha större möjlighet till framgång då bägge aktörernas styrkor var likställda till antalet. Genom detta ansågs tyskarna ha en förbättrad möjlighet att tillintetgöra den brittiska blockaden.⁸⁷ Trots att man lyckades med målet att överväldiga Grand

⁸¹ Gibson & Harper, s. 240

⁸² Tarrant, V. E., *Jutland: the German perspective : a new view of the great battle 31 May 1916*, Arms & Armour, London, 1995, s. 44-45

⁸³ Gill, C. C., *What happened at Jutland: the tactics of the battle*, George H. Doran Co., New York, 1921, s. 20, 25

⁸⁴ Marder, s. 185

⁸⁵ Ibid., s. 4-5

⁸⁶ Ibid., s. 211

⁸⁷ Tarrant, s. 249

Fleet och inledningsvis slå ut flera av deras större fartyg, var den brittiska kontrollen till sjöss efter slaget fortsatt oförsvagad.⁸⁸ Grand Fleet var mer samlat än vad Högsjöflottan hade förutspått, vilket bidrog till att den tyska flottan snabbt var tvungna att dra sig ur striden för att undvika att tillintetgöras. Denna tidiga urdragning bidrog till att den brittiska kontrollen till sjöss fortsatt var oförsvagad.⁸⁹ Att Högsjöflottan såg sig själva som segrare när de vände hem, bidrog istället till den ansedda brittiska segern då det var Grand Fleet som hade sina styrkor kvar på fältet i slutet av striden.⁹⁰

4.2.2 Nollsummespel

Aktörernas planer var liknande inför slaget, vilket visar på de begränsade möjligheter som fanns i att försöka skada sin motståndare. Detta samtidigt som egna risker skulle minimeras i syfte att drabbas av så lite skada som möjligt.⁹¹ Men aktörerna hade olika synsätt på seger och förlust. Högsjöflottan hävdade sin seger genom ett väl genomfört taktiskt agerande med sänkning och skador på flera av motståndarens fartyg. Grand Fleet hävdade istället en strategisk seger. Anledningen till detta var att de efter slaget hade fler oskadade fartyg än Högsjöflottan, och hade därför bättre förmåga till fortsatta strider. Grand Fleet lyckades även behålla sin kontroll till sjöss vilket, enligt Storbritannien, genererade en strategisk seger.⁹² Denna olikhet i synen på seger medför därmed att bägge aktörer gick segrande ur slaget.

4.2.3 Avskräckning

Båda aktörerna nyttjade mineringar i syfte att hindra sin motståndare. Detta var en stor del för båda flottorna att ta hänsyn till i framtagandet av strategiska och taktiska ageranden för slaget, och bidrog även till att den brittiska befälhavaren Jellicoe valde att ha en defensiv prägel vid framtagandet av ordern för slaget.⁹³ Britterna hade minerat ett område där de förväntade sig att den tyska flottan skulle passera på väg in och ut från sina hamnar. Den tyska flottan lyckades röja minorna i detta område och skapade därmed en säker passage.⁹⁴

De båda aktörernas tillgång till ubåt togs även det hänsyn till i planeringen inför slaget. Grand Fleet hade innan slaget genomfört krigsspel i ett försök att förutse Högsjöflottans ageranden.

⁸⁸ Marder, s. 205

⁸⁹ Tarrant, s. 250

⁹⁰ Marder, s. 205

⁹¹ Hough, Richard, *The Great War at sea, 1914-1918*, Oxford U.P., Oxford, 1983, s. 203

⁹² Hough, s. 289, 296-297

⁹³ Marder, s. 5-6

⁹⁴ Ibid., s. 136-138

Där hade såväl minor som ubåtar nyttjats för att hindra och hota sin motståndare.⁹⁵ De brittiska befälhavarna var positiva till att nyttja ubåtar i slaget med hänsyn till att de ansåg det som trovärdigt att Högsjöflottan gjorde detsamma. Dock var amiraliteteten i Storbritannien inte fullt lika övertygad, utan snarare skeptiska till antagandet och hävdade därför att ubåtar enbart skulle nyttjas till att avskära Högsjöflottan på dess väg tillbaks mot hemmahamn. En flottilj med brittiska ubåtar skulle upprättas i staden Blyth för att samverka med Grand Fleet under slaget, men då flottiljen aldrig hann formeras innan slaget fick inte den brittiska flottan det bidrag av ubåtar de planerat för. Den tyska flottan hade, till skillnad från den brittiska, inte tränat för att samarbeta med ubåtar utan hade istället planerat att nyttja ubåt enbart för att inhämta information för flottan innan slaget.⁹⁶ I slutändan var det ingen av aktörerna som nyttjade ubåt under slaget, men att resurserna fanns var tillräckligt för att de skulle verka avskräckande.⁹⁷

4.3 Cost-benefit calculus

4.3.1 Kostnader

När Högsjöflottan vände hem var det med anledning av vetskapen om att fortsatta strider hade blivit ohållbart. Trots att de slagit ut flera av de brittiska fartygen, var de fortfarande i numerärt underläge gentemot Grand Fleet. Kostnaderna att fortsätta slaget hade därmed blivit för stora mot den till antalet övermäktiga motståndaren, och fortsatta strider hade riskerat att resultera i mer kostnader än vad en seger hade inneburit. En av målsättningarna för Grand Fleet var att tillintetgöra Högsjöflottan i syfte att garantera fria handelsvägar till sjöss. Om striderna hade fortsatt och Högsjöflottan inte vänt hem, hade det även genererat större kostnader för Grand Fleet. Detta var något befälhavare Jellicoe hade i beaktande, och då kontrollen till sjöss i slutändan var fortsatt oförändrad krävdes det aldrig det initialt planerade tillintetgörande av Högsjöflottan, och tack vare det kunde kostnaderna begränsas.⁹⁸

Men trots att Storbritannien lyckats behålla sin kontroll till sjöss i Nordsjön, hade Högsjöflottan en upprättad blockad som påverkade handelsvägarna till Östersjön. Detta kom att påverka den allians som Storbritannien hade med Ryssland, då handeln genom Östersjön var blockerad av Högsjöflottan.⁹⁹ Om Grand Fleet hade förstört den tyska flottan hade de haft möjlighet att närma

⁹⁵ Marder, s. 6

⁹⁶ Ibid., s. 7-8

⁹⁷ Ibid., s. 38

⁹⁸ Gibson & Harper, s. 245-246

⁹⁹ Frothingham, Thomas G., *The naval history of the World War. 2, The stress of sea power 1915-1916*, Harvard Univ. Press, Cambridge, 1925, s. 275-276

sig de tyska flottbaserna och dess mineringar, samt haft möjlighet att hantera hotet från tyska ubåtar. Detta misslyckande orsakade därmed stora kostnader.¹⁰⁰ Fram till slaget hade förlusterna i handeln till sjöss varit uppemot 500 000 ton för de allierade. Detta kom sedan att fördubblas till efter krigets slut år 1916.¹⁰¹

Grand Fleet drabbades av stora förluster i antal fartyg under slaget, men hävdade att de fartyg som förlorades var de av mindre värde för flottan då de var långsamma och sårbara. Efter slaget byggde britterna åter upp sin flotta med fler fartyg än vad Högsjöflottan lyckades åstadkomma.¹⁰² Grand Fleet hävdade genom det att de hade haft förmåga till fortsatta strider, och de kostnader som uppkommit i form av förlorade fartyg inte hade någon betydelse. De jämförde kostnaderna med förlusterna av fartyg som att de inte drabbats av några förluster överhuvudtaget.¹⁰³

4.3.2 Förluster

Debatten kring aktörernas förluster i slaget har även de tolkats på olika sätt. Trots att Högsjöflottan undgått stora förluster och sänkt fler av den brittiska flottans större fartyg, hade Grand Fleet efter slaget fler fartyg som var tillgängliga och redo för nya strider.¹⁰⁴ När respektive flotta slutligen nådde hemmahamn efter slaget hade Grand Fleet 26 oskadade fartyg och ytterligare fem som inte varit med i striden, och Högsjöflottan hade enbart sex oskadade fartyg och två som var kvar i hamn.¹⁰⁵ Grand Fleet hade åtta skadade fartyg när de återvände till hemmahamn, medan Högsjöflottan hade tio. I slutet av juli samma år var samtliga brittiska fartyg redo för nya strider, medan det sista tyska fartyget att repareras var inte redo förrän i december.¹⁰⁶ Grand Fleet hade därmed fler fartyg i slutet av slaget som var redo för nya strider än Högsjöflottan.

Den tyska Högsjöflottan hade färre förluster än Grand Fleet både sett till totalt förlorat tonnage och antal fartyg. Detta i samband med att de mötte en till antalet större flotta bidrog till att de snabbt utsåg sig själva som segrare i slaget.¹⁰⁷ Grand Fleet förlorade även mer manskap än

¹⁰⁰ Frothingham, s. 277

¹⁰¹ Bellairs, Carlyon, *The battle of Jutland: the sowing and the reaping*, Hodder and Stoughton, London, 1919, s. 238-239

¹⁰² Marder, s. 203

¹⁰³ Gibson & Harper, s. 241

¹⁰⁴ Marder, s. 204

¹⁰⁵ Gibson & Harper, s. 244-245

¹⁰⁶ Marder, s. 205

¹⁰⁷ Ibid., s. 204

Högsjöflottan, där mer än dubbelt så många personer dog eller skadades.¹⁰⁸ Utifrån att ha tillfört större förluster på sin motståndare än vad de själva drabbades av, främst i antalet fartyg, hävdade Högsjöflottan sin seger.¹⁰⁹ Förlusterna i antalet personer för Grand Fleet uppkom i 8,84 procent av det totala manskapet ombord på fartygen. För den tyska Högsjöflottan var förlusterna mindre sett till antalet döda personer, 6,79 procent.¹¹⁰

4.3.3 Påverkan

Det som stod på spel i slaget var sjömakts. Storbritannien utövade den makt till sjöss som Tyskland ville hindra och överta. Förutom sjömakts var även kontrollen till sjöss av stor vikt, där påverkan av handel och övrig marin trafik var nödvändig för tillgång till förnödenheter.¹¹¹ Bägge aktörerna hade upprättat blockader i syfte att hindra sin motståndare och skydda egna kuster. Storbritannien insåg i ett tidigt skede att det inte skulle finnas möjlighet att nå ett avgörande slag nära den hårt beskyddade tyska kusten, och genom blockad mot de tyska handelsvägarna hoppades Grand Fleet på ett tyskt offensivt agerande. Den brittiska blockaden påverkade handelsvägarna till sjöss in mot de tyska kuststäderna vilket begränsade tillgång till material och livsmedel.¹¹² Samtidigt hade Tyskland en upprättad blockad som påverkade handelsvägarna genom Östersjön, vilket påverkade handeln för allierade länder till Storbritannien.¹¹³

4.4 Match-fixing

4.4.1 Kontroll av information

Efter slaget spreds felaktigt framställd information från bägge aktörerna. Detta beskrevs efter slaget som en typ av påverkan i hur information sprids av en aktör i syfte att inte avslöja de förluster som inte heller motståndaren kan fastställa. Om motståndaren inte når kunskap om den andra aktörens förluster, kan detta skapa utrymme för aktören att planera ytterligare operationer. Den tyska sidan spred omedelbart försäkran om en storartad framgång.¹¹⁴

¹⁰⁸ Bellairs, s. 230-231

¹⁰⁹ Tarrant, s. 249

¹¹⁰ Ibid., s. 247-248

¹¹¹ Gibson & Harper, s. 245

¹¹² Ibid., s. 23-24

¹¹³ Frothingham, s. 276

¹¹⁴ Tarrant, s. 246

Under tiden som slaget pågick hade såväl amiralitet som regering på bägge sidor inväntat definitiva rapporter från sina styrkor. När delar av Högsjöflottan börjat återvända till hemmahamn under eftermiddagen den 1 juni, vilket de gjorde innan den brittiska flottan tack vare det geografiska läget för slaget, spreds direkt information färgad av den tyska sidan. Det första officiella meddelandet hävdade en framgångsrik aktion mot Grand Fleet. Detta styrktes ytterligare genom att aktivt undvika det faktum att det var Högsjöflottan som hade retirerat.¹¹⁵ Tyskland belyste hur den egna flottan hade sänkt ett stort antal brittiska fartyg, samtidigt som den presenterade egna förlusten inledningsvis enbart bestod av två fartyg. Trots att Tyskland hade vetskap om att två av deras fartyg sänkts och ett tredje skadats och övergetts på väg mot hemmahamn, var detta ingen information som de valde att dela med sig av.¹¹⁶ Seger i slaget var det som från samma eftermiddag var rubrikerna i samtliga tyska tidningar. Den oövervinnliga Grand Fleet hade besegrats och människor samlades på gatorna för att fira.¹¹⁷ Efter uttalandet om seger i slaget var de tyska flaggorna hissade i Berlin under flera dagar under tiden som de tyska tidningarna fortsatte att sprida budskapet om den efterlängtrade tyska segern till sjöss.¹¹⁸

Att den tyska flottan utsåg sig själva som segrare var något som senare kom att tystas ner av deras egna befälhavare. En tid efter slaget övergick den tyska ståndpunkten allt mer mot att försvara sin inledande vision av seger med hur den brittiska flottan istället hade kunnat besegrats. Den tyska befälhavaren Scheer ändrade delvis inställning från en uttalad seger, till att freden med Storbritannien inte hade kunnat nås även vid ett framgångsrikt slag, och att fullständig seger kunde nås genom att besegra den brittiska ekonomin genom nyttjande av ubåtar mot den brittiska handeln till sjöss. Trots det hävdade Tyskland fortsatt att de segrat.¹¹⁹

För Storbritannien tog det betydligt längre tid innan ett uttalande om slaget offentliggjordes. Efter påtryckningar mot den brittiska amiraliteten valde de under förmiddagen den 2 juni, ett dygn efter slagets slut, att offentliggöra samma meddelande som den tyska sidan på grund av avsaknad av information från egna befälhavare. Detta bidrog till att det första uttalandet om slaget som det brittiska folket möttes av, var tysk information.¹²⁰ Först två dygn efter att de brittiska fartygen återvänt till sina hamnar gav befälhavare Jellicoe sitt första uttalande om

¹¹⁵ Gibson & Harper, s. 253-255

¹¹⁶ Tarrant, s. 246

¹¹⁷ Gibson & Harper, s. 256

¹¹⁸ Tarrant, s. 247

¹¹⁹ Gordon, *The rules of the game: Jutland and British Naval command*, 1996, s. 514-515

¹²⁰ Gibson & Harper, s. 261

slaget.¹²¹ Meddelandet till allmänheten gav intrycket av ett stort nederlag. Utifrån detta spred brittiska medier snabbt ett budskap till befolkningen om en tysk seger. Men då de initiala uppgifterna från de brittiska befälhavarna var osäkra på grund av avsaknaden av korrekt information om antalet förlorade fartyg, krävdes det ytterligare två uttalanden. Dessa belyste en högre uppskattning av tyska förluster som nu istället framställdes som större än de brittiska. Detta fick den allmänna åsikten att ändras till en betydande seger då kontrollen till sjöss bestod.¹²²

4.4.2 Förväntningar

Innan slaget bröt ut hade stämningen varit spänd mellan de båda aktörerna i Nordsjön under flera månaders tid i takt med att första världskriget pågick. Flottorna hade hunnit byggas upp och förbereda sig på ett väntat slag.¹²³ Under denna tid hade även förväntningarna på de båda flottorna ökat. Det defensiva agerandet från Storbritannien hade skapat en oro hos det brittiska folket. När Grand Fleet inhämtat uppgifter om en ökad tysk verksamhet med planerad användning av zeppelinare för att släppa bomber samt användandet av ubåt, bidrog det till frustration hos det brittiska folket med ett krav på agerande och att förintäta det tyska hotet. De brittiska befälhavarna blev satta under hård press från allmänheten, och var därför tvungna att hålla sig lugna då de var medvetna om hur stort hot Högsjöflottan var. Samtidigt belystes det brittiska folket genom tidningsartiklar hur stark och oförstörbar Grand Fleet var gentemot sin motståndare.¹²⁴

Grand Fleet hade under en lång tid tränat och förberett sig för slaget. Detta sammantaget med tidigare segrar, likt den vid Trafalgar, bidrog till att förväntningarna från det brittiska folket var höga och besvikelsen över att inte nå en avgörande seger vid Skagerrak var därför det som var mest tydligt framkommande efter slaget.¹²⁵ Den tyska till färre antalet styrkan orsakade mer förstörelse mot Grand Fleet gentemot vad de själva drabbades av, vilket snabbt ansågs som en seger där befälhavare Scheer ansågs som den stora segraren.¹²⁶ Likt den tyska målbilden för slaget var förväntningarna på Högsjöflottan att återta viktiga handelsvägar till sjöss för transport

¹²¹ Marder, s. 195

¹²² Ibid., s. 196-197

¹²³ Gibson & Harper, s. 82

¹²⁴ Ibid., s. 84-85

¹²⁵ Ibid., s. 208

¹²⁶ Tarrant, s. 246

av materiel och livsmedel.¹²⁷ Det saknas dock empiriskt underlag för hur Högsjöflottan uppfattades efter slaget i jämförelse med förväntningarna innan slaget.

4.4.3 Informationsspridning

Såväl Grand Fleet som Högsjöflottan nyttjade antingen visuell eller trådlös signalering för kommunikation under slaget.¹²⁸ Högsjöflottan åstadkom väldigt god kommunikation mellan fartygen under hela slaget. Grand Fleet hade under slaget god förmåga till underrättelser och inhämtning av tyska signaler. Den brittiska kommunikationen drabbades av flertalet misslyckanden i att sända och ta emot information inom styrkan, detta på grund av storleken på styrkan och antalet fartyg.¹²⁹ Tyskarna nyttjade även störsändning vilket bidrog till svårigheter för Grand Fleet att avlyssna tyska signaler och meddelanden, men även att signaler som sändes internt mellan de brittiska fartygen inte kom fram. Den brittiska amiraliteten hade innan slaget haft goda underrättelser om Högsjöflottans tänkta ageranden. När dessa skulle sändas till de brittiska befälhavarna var dock flertalet meddelanden felaktiga.¹³⁰

Kommunikationen mellan de brittiska fartygen var bristfällig då Jellicoe under slaget fick otillräcklig information från övriga befälhavare inom den egna styrkan. Detta grundade sig bland annat i bristande kunskap hos de brittiska officerarna ombord på fartygen som inte hade kunskapen i att skriva tydliga rapporter, vilket gjorde att de signaler som sändes mellan fartygen ibland inte gick att tolka korrekt och viktig information uteblev.¹³¹ Den brittiska amiralitetens bristande förmåga i att sända vidare inhämtade och avkodade tyska signaler till Jellicoe, som i sin tur skulle sända signalerna vidare till övriga fartyg inom styrkan, bidrog till att Grand Fleet inte lyckades få information om var Högsjöflottan befann sig och hade därför sämre möjlighet att agera mot sin motståndare.¹³²

4.5 Sammanställning av analys

Inledningsvis hävdade Tyskland en taktisk seger. Högsjöflottan hade lyckats sänka ett stort antal brittiska fartyg, men lyckades inte återta viktiga handelsvägar till sjöss vilket var den huvudsakliga målbilden med slaget, vilket därmed kan tolkas som en förlust sett till den initiala

¹²⁷ Gibson & Harper, s. 24

¹²⁸ Marder, s. 175

¹²⁹ Gibson & Harper, s. 244

¹³⁰ Marder, s. 176

¹³¹ Bellairs, s. 76; Marder, s. 176

¹³² Hough, s. 282-283

målbilden. Grand Fleet hävdade slutligen en strategisk seger, då den brittiska kontrollen till sjöss fortsatt var oförsvagad. Att bägge aktörerna hade liknande planer inför slaget, men olika synsätt på seger och förlust bidrog till att så väl Grand Fleet som Högsjöflottan såg sig som segrare efter slaget. Den ena aktörens vinst blev därmed inte mätbar mot den andra aktörens förlust. Mineringar nyttjades av bägge aktörerna i syfte att hindra sin motståndare. Ingen av aktörerna nyttjade ubåtar i själva slaget, men däremot i planeringsskedet vilket togs hänsyn till.

Bägge aktörerna drabbades hårt av kostnaderna för slaget, men fattade ändå beslut för att minimera riskerna för högre kostnader. Högsjöflottan vände hem innan Grand Fleet med vetskapen om att fortsatta strider hade blivit ohållbart sett till vad det hade kostat. Grand Fleet fullföljde aldrig intentionen att tillintetgöra Högsjöflottan då kostnaderna hade riskerat att bli för stora. Grand Fleet drabbades av större förluster än Högsjöflottan både sett till antal förlorade fartyg och manskap. Kopplat mot kostnader och förluster i slaget är även påverkan. Under slaget var det främst handeln och blockaderna till sjöss som även kom att påverka aktörernas kostnader. Storbritannien påverkade Tyskland genom blockad som tvingade Högsjöflottan till ett agerande mot Grand Fleet för att återta viktiga handelsvägar till sjöss och säkerställa import av material och livsmedel. Men även Tyskland hade upprättat en blockad som påverkade Storbritannien och handelsvägarna in till Östersjön.

Tyskland deklarerade sin hävdade seger bara timmar efter att deras fartyg börjat nå hemmahamn. För amiraliteten i Storbritannien tog det betydligt längre tid innan de nåddes av rapporter om slaget från sina befälhavare ombord på fartygen. Det första brittiska meddelandet var därför tysk information, i avsaknad av egen. Både Tyskland och Storbritannien spred därför ordet om en tysk seger. Såväl Högsjöflottan som Grand Fleet hade höga förväntningar från allmänheten innan slaget. De brittiska tidningarna belyste ofta det tyska hotet, vilket skapade en oro och förväntan att Grand Fleet skulle nå en avgörande seger mot Högsjöflottan. Besvikelsen blev därför stor hos det brittiska folket när detta inte uppnåddes. På grund av sin stora styrka sett till antalet fartyg, misslyckades även Grand Fleet med viktig informationsspridning. Grand Fleet hade bättre förmåga till inhämtning och avkodning av tyska signaler, men lyckades inte sprida informationen vidare inom styrkan vilket bidrog till att de inte lyckades nå ett avgörande slag mot Högsjöflottan. Högsjöflottan hade god kommunikation mellan sina fartyg under hela slaget, och lyckades även att störsända mot Grand Fleet.

5. Avslutning

Detta avslutande kapitel kommer inledningsvis presentera slutsatsen för undersökningen samt besvara dess frågeställning. Därefter sker en diskussion om undersökningens resultat, samt val av teori och metod. Avslutningsvis presenteras resonemang kring undersökningens relevans för yrkesutövningen samt förslag på vidare forskning.

5.1 Slutsats

Slutsatsen ämnar besvara hur teorin tolkat utfallet av slaget vid Skagerrak utifrån tre olika perspektiv om seger och förlust. Detta i syfte att besvara undersökningens frågeställning hur olika teorier om seger och förlust kan förklara utfallet i slaget vid Skagerrak. Genom analysen har de olika perspektiven belyst olika sätt att tolka utfallet. Enligt det första perspektivet, end-state understanding, är slagets resultat i fråga om seger och förlust tudelat. Den initiala målbilden uppnåddes inte fullt ut av varken Grand Fleet eller Högsjöflottan vilket innebär att ingen av aktörerna kan utses till segrare. Enligt indikatorn för om slaget var ett nollsummespel var istället tolkningen att båda aktörerna kan utses till segrare. Bägge aktörerna nyttjade även avskräckning vilket inte heller genererade seger enligt perspektivet. Således kan inte perspektivet utse en entydig segrare.

Det andra perspektivet, cost-benefit calculus, är även den tudelad i sin tolkning om seger och förlust. Grand Fleet drabbades av större förluster än Högsjöflottan, vilket enligt perspektivet anses som en brittisk förlust. Grand Fleet hade dock fler fartyg kvar efter slaget som var redo för nya strider, vilket kan ses som ett argument för att dess kostnader för slaget inte översteg fördelarna då dess kontroll till sjöss var opåverkad efter slaget. Bägge aktörerna påverkade varandra genom blockader, där Grand Fleet istället ses som segrare då den blockad som kvarstod efter slaget hindrade tyska handelsvägar till sjöss, och därmed kostnaderna för Tyskland. Bägge aktörerna tog dock hänsyn till att deras kostnader inte skulle överstiga fördelarna med slaget. Högsjöflottan drog sig ur och vände hem innan Grand Fleet hann agera för ett avgörande slag med sina kvarvarande fartyg, vilket hade inneburit ett förmodat tyskt nederlag. Inte heller detta perspektiv lyckas därmed utse en entydig segrare i slaget.

Det tredje perspektivet, match-fixing, lyckades till skillnad från ovanstående att utse en segrare. Högsjöflottan spred information efter slaget som hävdade en tysk seger, medan Grand Fleet inte spred någon information överhuvudtaget. Trots att Tyskland en tid efter slaget ändrade sin

uppfattning om hur fred med Storbritannien skulle uppnås, hävdade de fortsatt sin seger. Den tyska kommunikationen under slaget fungerade felfritt, medan Grand Fleet hade bristande kommunikation vilket bidrog till förlorade möjligheter att nå ett avgörande slag. Grand Fleet lyckades inte heller nå upp till förväntningarna att med sin till antalet större styrka lyckas nå ett avgörande slag med den till antalet mindre Högsjöflottan. Uppfattningen blir därför enligt detta perspektiv att den tyska Högsjöflottan uppnådde seger.

5.1.1 Resultatdiskussion

Genom analysen har tre olika perspektiv på seger och förlust i slaget vid Skagerrak redogjorts för samt analyserats. Detta med grund i det uppmärksamade problemet med att slaget har tolkats som oavgjort, och med andra perspektiv på seger och förlust skulle ytterligare bidrag genereras till den än idag pågående debatten om slagets utfall. Slutsatsen har förklarat hur de olika perspektiven har tolkat seger och förlust genom framtagna operationella indikatorer för varje perspektiv. Genom detta har även syftet för undersökningen uppfyllts, att genom en systematisk undersökning studera och generera vidare bidrag till forskningen om slagets utfall. Syftet med undersökningen var inte att ställa teorierna mot varandra, utan enbart att ge nya perspektiv på segerdiskussionen i slagets utfall.

Resultatet har påvisat att olika perspektiv på seger och förlust kan förklara utfallet, men har även stött på svårigheter. Slaget har tidigare tolkats olika beroende på synen på seger och förlust. Detta faktum påvisades även i denna undersökning, då även perspektiven lämnar utrymme för tolkning. Två av skolorna, end-state understanding och cost-benefit calculus, hade båda svårigheter att avgöra vem som var segrare. Detta då seger och förlust tolkats olika av aktörerna, vilket i detta fall blev svårt att systematiskt analysera. Andra aspekter som uppmärksammas är hur skolorna innehåller flera faktorer och indikatorer som kan förklara utfallet. Detta har inneburit att en indikator kan förklara ena aktören som segrare, medan övriga inte gör det. Det sammantagna resultatet för hur skolan kan förklara seger och förlust har även där visat sig svårt att mäta, mycket på grund av aktörernas olika synsätt på seger och förlust. Valet att inte ta hänsyn till de olika krigföringsnivåerna i analysen motiverades av att viktiga delar av det empiriska materialet för undersökningen hade behövts uteslutas, och därmed hade inte undersökningen blivit fullständig med den typen av avgränsning.

Undersökningens resultat visade även hur de två rationalistiska perspektiven, end-state understanding och cost-benefit calculus, var de perspektiv som inte lyckades generera ett

entydigt resultat sett till utfallet i slaget. Den rationalistiska synen på seger och förlust är grundat i logiken. Det socialt konstruerade perspektivet match-fixing kunde däremot tolka en av aktörerna som segrare. Med detta i åtanke hade det varit intressant för undersökningen att även studera den fjärde skolan, victory as norm-convergence, som valdes bort med motivet att den anspelade på en aktörs normer. Detta belyser vikten av fortsatt forskning kring seger och förlust utifrån olika perspektiv, för att skapa bättre uppfattning för hur händelser som påverkar utfallet inte alltid är de som är logiska, utan snarare de som är socialt framtagna. Särskilt i ett fall som detta, där det råder stora meningsskiljaktigheter.

5.1.2 Teori- och metoddiskussion

Valet av forskningsdesign visade sig vara väl lämpat för undersökningen, då den konsumerande ansatsen motiverades av att det var händelser under och diskussionen efter själva slaget och dess utfall som skulle analyseras. Att det är ett fall, slaget vid Skagerrak, som har studerats har inneburit att den externa validiteten inte blivit överförbar och att undersökningen inte kunnat generaliserats. En teoriprovande ansats, med teorin i fokus, hade genererat bättre möjlighet till generalisering, men då hade inte själva fallet varit i fokus utan istället teorin, vilket inte hade förklarat utfallet på samma sätt som denna undersökningen ämnade göra.

Teorin var till viss del svårtolkad då perspektiven ansågs som tvetydiga. Denna problematik uppdagades även i undersökningens resultat, då två av perspektiven inte fullt ut lyckades utse segrare enligt de framtagna indikatorerna. Alla viktiga delar som belyste varje perspektiv togs med vid framtagandet av indikatorerna. Med grund i undersökningens förklarande ambition var de operationella indikatorerna framställda som frågor, med förhoppning om att den typen av svar skulle generera bättre bidrag till debatten om slaget. Framtagandet av såväl indikatorer som operationella indikatorer kan ha påverkat undersökningens resultat då de baserades på tolkningar utifrån teorin. För att uppnå hög reliabilitet genom god överrensstämmelse med vad som skulle undersökas, var frågorna däremot noga formulerade. Syftet med undersökningen var att ge nya perspektiv på seger och förlust i debatten kring slaget, vilket trots tvetydigheten även blev undersökningens resultat.

Den kvalitativa textanalysen var en väl lämpad ansats för denna undersökning. Detta bidrog till god möjlighet till att skildra olika händelser i slaget i litteraturen. De källkritiska kriterierna har tagits hänsyn till genom triangulering mellan källorna, vilket var av stor vikt då undersökningens empiriska material bestod av sekundärkällor.

5.2 Relevans för yrkesutövning

Som problemformuleringen belyste inledningsvis, är det inte alltid en till antalet större aktör som garanterar seger i krig. Tyskland, som vid slaget var numerärt underlägsna, var tvungna att genom ett taktiskt agerande jämna ut styrkorna för ett slag på liknande villkor. Storbritannien var istället tvungna att tänka strategiskt för fortsatt kontroll till sjöss. Att studera utfallet av krig eller konflikter är av stor vikt i syfte att veta när ett krig eller konflikt tagit slut. Den svenska marinen är mindre till antalet i jämförelse med andra aktörer, vilket ställer krav på en väl fungerande verksamhet för att möta utomstående hot. Undersökningen har visat på att aktören som var mindre till antalet inte led av lika många förluster tack vare sitt taktiska agerande och sin väl samverkande styrka.

5.3 Förslag på vidare forskning

Aktörer i krig och konflikter kommer alltid att ha som mål att nå seger. Uppfattningen om seger och förlust är därför av stor vikt att fortsätta pröva och undersöka för bättre uppfattning. Trots att resultatet för denna undersökning blev tvetydigt för två av perspektiven, är det ändå ett bidrag för den vidare forskningen. Perspektiven kan användas för att studera seger och förlust oavsett nivå på kriget eller konflikten, och oavsett vilken arena där det utspelats. En teoriprovande eller teoriutvecklande studie hade genererat andra resultat, och samtidigt bidragit till en högre generaliserbarhet av teorin än vad som visades i denna undersökning. Att pröva eller utveckla teorin hade dessutom bidragit till säkrare framtagning av variabler för perspektiven, då teorin prövats mot flera fall. Perspektiven är även tillämpbara på samtliga krigföringsnivåer. En lämplig avgränsning för framtida forskning hade kunnat vara att enbart applicera en av krigföringsnivåerna för att studera utfallet.

Litteratur och referensförteckning

Artiklar

- Eric Grove, "The Jutland Paradox: A Keynote Address," *The Mariner's Mirror* 103, no. 2 (2017): 168–74
- J. Broone Bartholomees, "Theory of Victory", *Parameters*, Vol. 38, Iss. 2, (Summer 2008), 25-36
- Jamie Wood, Christopher Price & Niall Mackay, "Weight of Shell Must Tell: A Lanchesterian Reappraisal of the Battle of Jutland", *The Journal of the Historical Association*, 2016
- Jan Ångström, "Reviewing Different Understandings of Victory and Defeat in War", 2016, *Opublicerad*
- Jason Hines, "Sins of Omission and Commission: A Reassessment of the Role of Intelligence in the Battle of Jutland", *The Journal of Military History*; Oct 2008; 72, 4; Military Database
- John H. Maurer, "Great War at Sea: Remembering the Battle of Jutland", *The Foreign Policy Research Institute*, The Philadelphia Papers, no. 13
- Jon Tetsuro Sumida, "The Royal Navy and the Tactics of Decisive Battle, 1912-1916", *The Journal of Military History*; Jan 2003; 67, 1; Military Database
- Paul Halpern, "JUTLAND: A Battle in One Dimension", *United States Naval Institute*. Proceedings ; Annapolis Vol. 132, Iss. 6, (Jun 2006): 56-61
- Robert Mandel, "Reassessing Victory in Warfare", *Armed Forces & Society*, Volume 33: Number 4, July 2007, 461-495

Litteratur

- Bellairs, Carlyon, *The battle of Jutland: the sowing and the reaping*, Hodder and Stoughton, London, 1919
- Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018
- Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok: [hur du lyckas med din uppsats]*, 2., [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017
- Frothingham, Thomas G., *The naval history of the World War. 2, The stress of sea power 1915-1916*, Harvard Univ. Press, Cambridge, 1925
- Gibson, Langhorne & Harper, J.E.T., *The riddle of Jutland: an authentic history*, Cassell, London, 1934
- Gill, C. C., *What happened at Jutland: the tactics of the battle*, George H. Doran Co., New York, 1921
- Gordon, Gilbert Andrew Hugh, *The rules of the game: Jutland and British Naval command*, John Murray, London, 1996
- Hough, Richard, *The Great War at sea, 1914-1918*, Oxford U.P., Oxford, 1983
- Jellicoe, Nicholas, *Jutland: the unfinished battle*, Seaforth Publishing, Barnsley, South Yorkshire, 2018
- Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003
- Marder, Arthur J., *From the Dreadnought to Scapa Flow: the Royal Navy in the Fisher era, 1904-1919. Vol. 3, Jutland and after : (May 1916-December 1916)*, Oxford Univ. Press, London, 1966
- Martel, William C, *Victory in war: foundations of modern military policy*, Cambridge University Press, New York, 2006
- Sun, Zi, *The art of war*, Westview Press, Boulder, Colo., 1994
- Tarrant, V. E., *Jutland: the German perspective : a new view of the great battle 31 May 1916*, Arms & Armour, London, 1995
- Yin, Robert K., *Fallstudier: design och genomförande*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2007
- Ångström, Jan & Duyvesteyn, Isabelle (red.), *Understanding victory and defeat in contemporary war*, Routledge, London, 2007